

*Mokslinis-praktinis seminaras
„Etikos kodeksai Lietuvos aukštosiose
mokyklose“*

2012 m. lapkričio 8 d.

**Etikos kodeksų
veiksmingumo prielaidos**

Nijolė Vasiljeviene

Lietuvoje daug pvz., kai etikos kodeksai (ir kitos EI priemonės) ne tik nepateisina vilčių, bet ir sukelia atmetimo reakcijas bei cinizmą, sumenkina moralines vertybes, tuomet, kai jie **diskursyviai neargumentuoti, silpnai parašyti, metodiškai nepagrįstai sukonstruoti ir juos bandoma diegti atitinkamai neištyrus institucinio konteksto bei neparengus terpės etikos infrastruktūrai.**

Etikos kodeksų institucionalizacijos procesų plėtra: idealistinė utopija ar racionali pragmatika?

?

PRIELAIDA

radicinės akademinio gyvenimo kolegialios normos jau nepajėgia įveikti kylančių problemų ir iššūkių.

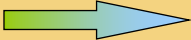
Liberalias AM valdymo formas prireikia pakeisti **racionaliomis (savi)reguliacinėmis sistemomis**.

Aukšti akademinės etikos standartai **įgyvendinami** ne tik per mokymo ir mokslinių tyrimų programų, bet ir per **tikslingą AM institucijų valdymo tobulinimą** (stiprinant savireguliacijos įrankius – **etikos kodeksus**).

Kuriant sistemą, kuri ne moralizuoja, o motyvuoja individus **iš tikrųjų puoselėti akademinės etikos normas ir principus**

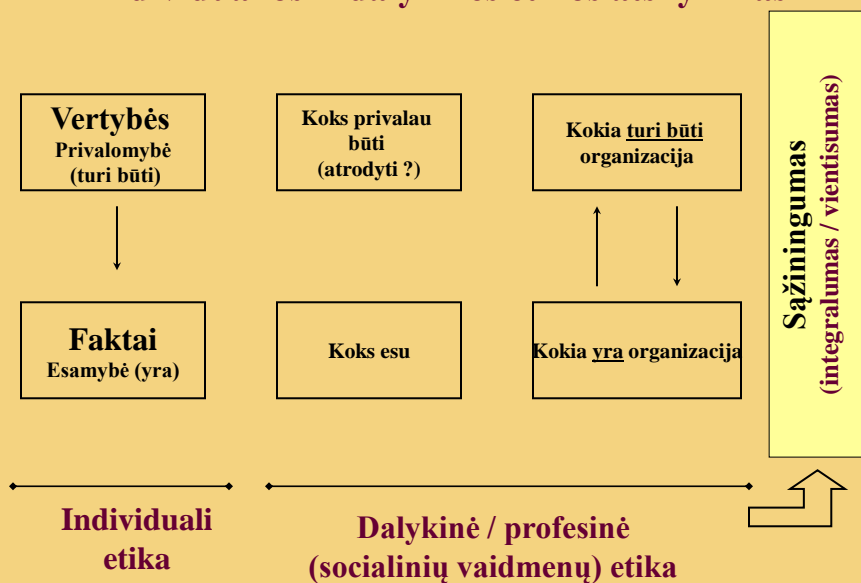
Efektyvus akademinų ydų ir patologijų naikinimo būdas.

- Mokslo institucijų valdymas modernizuojamas **keliant moralinių vertybių vaidmenį** ir galią **akademinėje bendruomenėje, formuojant institucinę etiką**.
- Tikslingas **etikos institucionalizavimas** AM institucijose (**savireguliatyvi sistema**). Sava akademinė kultūra (re)konstruojama per AM Misijos reflektavimą, institucinius ar tarpinstitucinius susitarimus ir **etikos/elgesio kodeksus**.

(Etika: nuo mikro- prie mezo- lygmens)

Nuo individualios – prie organizacinės etikos ir vertybių vadybos sisteminiu lygmeniu

Privalomybės (vertybių) ir esamybės (faktų) distinkcija Individualios ir dalykinės etikos atskyrimas

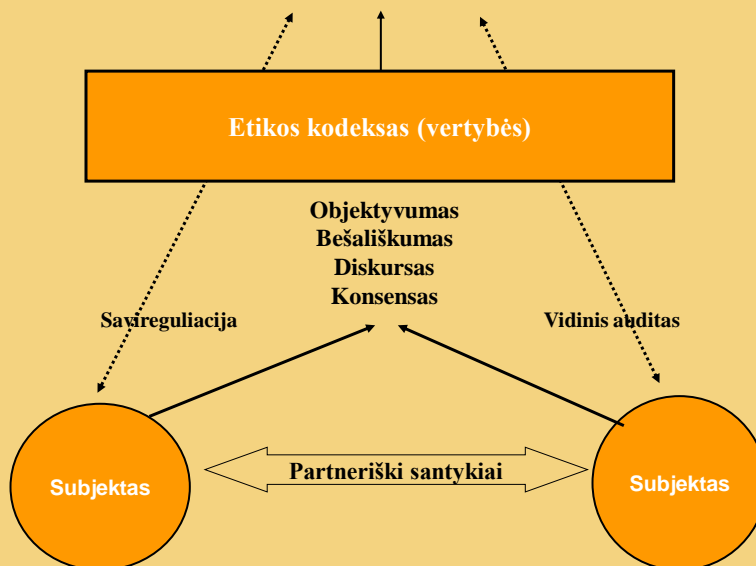
Nuoseklios vertybių įgyvendinimo technologijos vykdomos instituciniu, mezo- lygmeniu (pačių veiklos subjektų) ir yra mokslinių žinių prerogatyva.

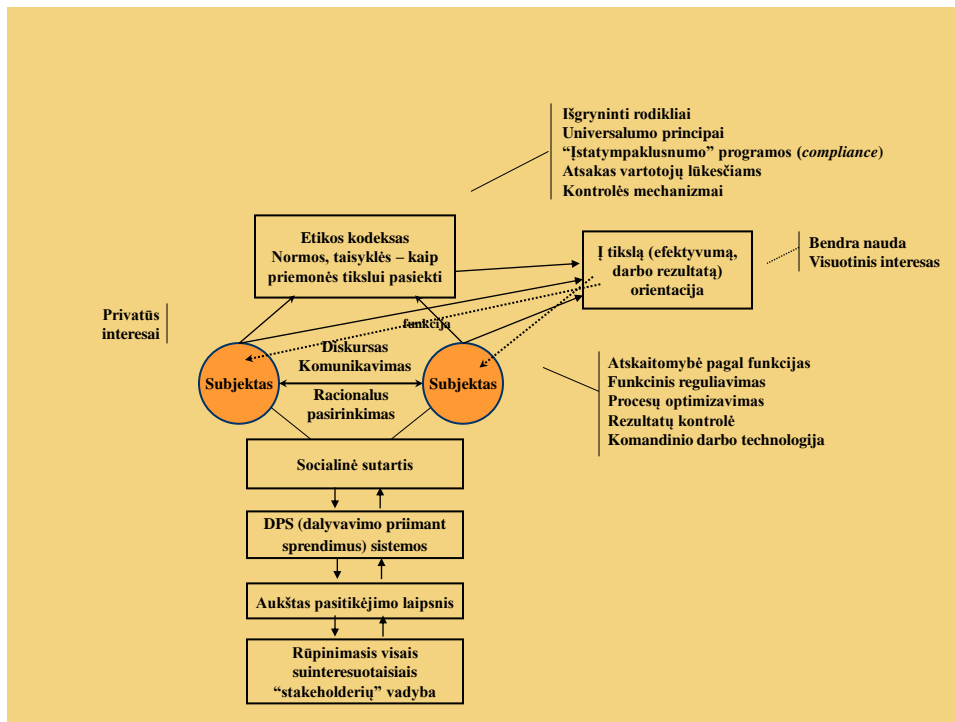
Požiūris į institucinius etikos/elgesio kodeksus kaip optimizuotos veiklos ir efektyvios vadybos savireguliacinius instrumentus.

- Galios perkėlimas iš anksto sukurtoms, visiems reikalingoms ir vienodai galiojančioms, nešališkoms taisyklėms;

ETIKOS (vertybių, pragmatiškai [pasirodo] mums reikalingų) GALIOS DIDINIMO GALIMYBĖS ?

Į PRINCIPUS (rodiklius) ORIENTUOTAS POŽIŪRIS

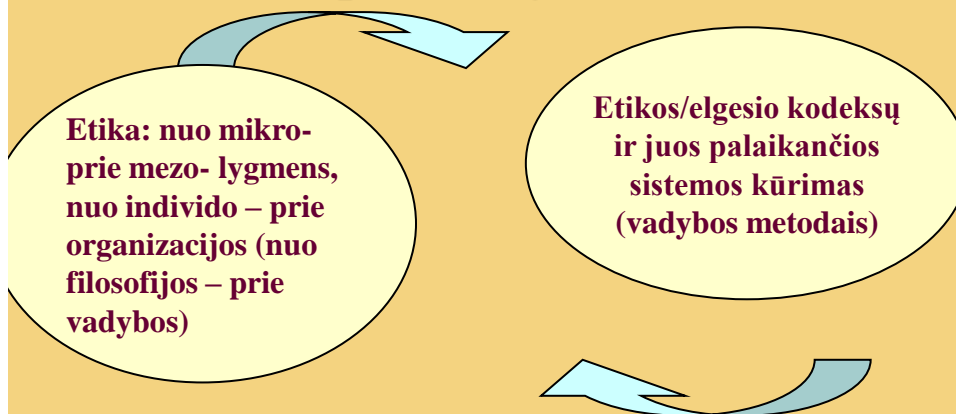

Verslo etikos modelių taikymas viešajam sektoriui (ir MSI). „Minkštosios vadybos” technologijos ir vertybių vadybos barjerai Lietuvoje

1. Verslo etikos vadybos sistemos – humanitarinių technologijų (HT) taikymas ekonomiškai pranašesnių reflektvyvos gamybos ir valdymo sistemų kūrimui.
2. Socialinio kapitalo plėtros strategijų įgyvendinimas (re)konstruojant jo moralinius komponentus. „Naujojo profesionalizmo“ plėtra – HT taikymo formuojant socialinę atsakomybę variantai.
3. Lietuvos organizacijų aktualijos etikos institucionalizacijos kontekstuose. Etikos infrastruktūros kūrimas kaip organizacinių disfunkcijų, socialiai neigiamos elgesio ir įvairių rizikų prevencija.

- 2 pagrindinės idėjos – 1) moralinės vertybės formuojamos ne tiek mikro-, kiek mezo- lygmeniu (institucinės etikos lygmeniu)
- 2) moralinės vertybės iš tikrųjų įgyvendinamos praktikoje (esamybėje) tuomet, kai jos formuojamos sistemiškai, instrumentiškai, pereinant nuo preskriptyvių imperatyvų prie deskriptyvaus spaudimo [motyvavimo iš tikrųjų elgtis taip, kaip normos, standartai orientuoja/liepia]. “Deskriptyvinė prievarta” (A.Anzenbacher)- pvz., plagijavimui kelias iš tikrųjų užkertamas, kai ne tiek moralizuojama-draudžiama, kiek sukuriamos atitinkamos procedūros ir procesai universitete
- pasiekiamas akademinis integralumas

Etikos dinamika: nuo filosofijos prie vadybos

Trys etikos sampratos prasmės:

1. Filosofijos disciplinos dalis – moralės filosofija
2. Paprasto padarumo sinonimas (buitinėje kalboje)
3. Specialių (moraliai leistinų, funkcionaliai geidžiamų) elgesio normų, principų, standartų „komplektai“

ETIKOS INSTITUCIONALIZAVIMO PROCESAI - NAUJŲ VADYBOS TECHNOLOGIJŲ RAIŠKA

Dabartinais laikais, pasiekus kritinę rizikingo elgesio pasekmių ribą, imta suvokti, kad reikia ne verkšlenti dėl vertybių, o jas kryptingai formuoti ir tokiais metodais valdyti įvairiausias rizikas.

ETIKOS INSTITUCIONALIZACIJA (su)kuria procesus ir procedūras – suformuoja mechanizmus – visą **SISTEMA**,
 - kurioje *pravartu būti tokiu, koku privalu būti (vidinė motyvacija)*;
 - kuri maksimaliai gerai *tenkintų suinteresuotųjų lūkesčius (išorinis spaudimas)*. (Nuo preskripcijų - prie deskripcijų)

Dabar vyksta vadybos modelių, apimančių savyje vertybių vadybą, ekstrapoliavimas universitetams. Jų moksliskai pagrįstas taikymas pajėgia formuoti tokius naujus institucinius gebėjimus (institutional capacity), kurių reikia tam, kad universitetai pajėgtų gerinti savo veiklos kokybę ir įgyvendinti visus AM tikslus. Reiškia, universitetai taip pat pereina prie korporatyvinio valdymo (*corporate governance*), kuriam būdinga vertybių vadyba instituciniame lygmenyje, o tokie „korporatyviniai veikėjai“ tampa moralės subjektais

Institucinė arba organizacijų etika

- kuriama kaip struktūrinių funkcinių darinių, organizacinių ryšių, apibrėžtų procesų, funkcionalių sąveikų, vaidmenų rinkinių *tinklas*, socialiai atsakingai, teisingai, integraliai (sąžiningai), patikimai tenkinantis tam tikrus visuomenės poreikius bei teisėtus lūkesčius. Būtent *organizacijų struktūros* gali suponuoti teigiamą ar neigiamą veiksmų pobūdį, todėl jau negalima reikalauti atsakomybės tik iš individo (N. Vasiljevienė Organizacijų etika: institucinės etikos vadybos sistemos. V.;VU, 2006).
- **Taigi, etikos kodeksai gali būti veiksmingi tik formuojant visą sistemą – organizacijos etiką (jų veiksmingumui universitetuose – moralinės kompetencijos kūrimas ir sisteminių veiksmų (re)konstravimas procesų lygmeniu; pvz., ne tik antiplagiato politikos skelbimas, bet ir procedūrų įdiegimas, procesų organizavimas/ valdymas).**